

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ ІМЕНІ ІВАНА ЗЯЗЮНА НАПН УКРАЇНИ

Освітньо-наукова програма

підготовки здобувачів ступеня доктора філософії на третьому рівні вищої освіти у галузі 01 «Освіта / педагогіка» за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» «Педагогічна освіта і освіта дорослих в Україні і зарубіжжі» / «Pedagogical and Adult Education in Ukraine and Worldwide»

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва дисципліни: Сучасні технології в освіті

Викладач: Соломаха Світлана Олександрівна – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу змісту і технологій педагогічної освіти

Профіль викладача: <http://ipood.com.ua/data/Portfolio/Solomacha.pd>

Контактний телефон: 066 185 87 91

E-mail: solomaha_sv@ukr.net

Сторінка дисципліни: <http://ipood.com.ua/phd-011/>

Консультації очні: Очні консультації: за попередньою домовленістю Понеділок та четвер з 14.00 до 15.00

Онлайн-консультації: Онлайн-консультації: за попередньою домовленістю Viber (+38066 185 87 91) в робочі дні з 9.30 до 17.30

АНОТАЦІЯ ДИСЦИПЛІНИ

Курс «Сучасні технології в освіті» враховує систематизований комплекс головних закономірностей організації діяльності в освіті дорослих: той, хто навчається, відіграє провідну роль в організації процесу власного навчання; визначає мету, зміст, форми і методи, засоби і джерела навчання; тоді як той, хто навчає, виступає в ролі консультанта, експерта з технології навчання, надає допомогу в організації процесу навчання тому, хто навчається. Викладання дисципліни будуються на діалогічній стратегії спілкування педагога з слухачами, що орієнтує тих, хто навчається, на пошук ціннісних смислів у процесі спільної творчої діяльності, коли педагог виступає в ролі помічника – консультанта, який забезпечує рівень інформаційних можливостей самостійного пошуку слухачів, здійснює корекцію і контроль набутих знань, умінь, навичок. Застосування педагогами сучасних інноваційних технологій відкриває широкі перспективи і нові можливості в освітньому процесі, дозволяє використовувати величезний об'єм інформації для досягнення мети у практичній педагогічній діяльності, доповнюючи знання власним ціннісним смислом. З метою удосконалення методичних знань, умінь і навичок організації педагогічної дії здобувачів ступеня доктора філософії на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти у галузі 01 Освіта, педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки передбачено опанування нормативного курсу «Сучасні технології в освіті».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Сутність і особливості сучасних освітніх технологій.
2. Структура та зміст інноваційних освітніх технологій.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання дисципліни «Сучасні технології в освіті» є розкриття педагогічного потенціалу інноваційних освітніх технологій, а також формування у слухачів навичок ефективного їх використання у навчально-виховній діяльності.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Сучасні технології в освіті» є формування наступних компетентностей:

Загальних компетентностей:

- **Аналітичні уміння.** Здатність до пошуку, відбору, аналізу й оброблення інформації, до формулювання самостійних тверджень, положень, оцінок. Здатність до організації і проведення фундаментальних, прикладних науково-педагогічних досліджень **(ЗК 1)**;
- **Критична самооцінка.** Здатність визначати та задовольняти потреби особистісного та наукового розвитку на основі рефлексивного аналізу власних результатів дослідження, викладацької діяльності **(ЗК 3)**;
- **Комунікація.** Здатність спілкуватися результативно в усній та письмовій формах у фаховому і нефаховому середовищі. Уміння міжособистісної взаємодії у контексті організації командної роботи, представлення результатів власної діяльності через різні інформаційні ресурси **(ЗК 4)**;
- **Креативність.** Здатність генерувати нові ідеї; творчо вирішувати проблеми у процесі дослідницького пошуку у сфері педагогічної освіти і освіти дорослих; приймати обґрунтовані рішення; здатність до безперервного творчого саморозвитку **(ЗК 9)**;
- **Вольові якості.** Здатність до самостійного дослідницького пошуку, аналітичної роботи. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків **(ЗК 10)**;
- **Командна робота.** Здатність працювати у колективі, долати психологічні бар'єри для ефективної командної роботи. Здатність працювати як автономно, самостійно, так і в команді **(ЗК 11)**;

Професійних компетентностей:

- **Готовність до здійснення власної аналітико-синтетичної діяльності** з метою визначення специфіки предмету дослідження, рівня його віддзеркалення в науковій літературі та розробки власних теоретичних конструктів, адекватних особливостям розв'язання обраної проблеми у сфері педагогічної освіти і освіти дорослих. Здатність до аналізу та аргументації вибору його методологічних засад; володіння уміннями здійснення аналізу філософських та ідеологічних актуалітетів освітньої політики на наднаціональному та національному рівнях; навичками застосування синергетичного, системного, аксіологічного, феноменологічного та інших методологічних підходів до аналізу педагогічних процесів на макро-, мезо- та мікрорівні їх функціонування; навичками критичної інтерпретації досліджень у галузі вітчизняної та зарубіжної теорії/історії освіти і педагогіки, синтезу нових ідей; здатність до спілкування з предмету дослідження у межах міждисциплінарного та/або міжнародного експертного середовища. **(ФК 1)**;
- **Здатність використовувати інформаційні ресурси** в галузі сучасних інформаційних технологій для вирішення експериментальних і практичних завдань; здатність застосовувати знання про сучасні досягнення в предметній сфері для вирішення локальних та глобальних завдань сучасного освітньо-інформаційного простору **(ФК 5)**;
- **Здатність ефективно застосовувати основні психологічні і педагогічні концепції, положення, теорії у викладацькій діяльності;** здатність бути наставником молодших колег у вдосконаленні викладацької діяльності; здатність до професійного самоосвіти, самозростання, самореалізації у процесі викладацької роботи **(ФК 7)**;
- **Здатність здійснювати історико-педагогічний аналіз** педагогічного явища в динаміці та часовій послідовності; здійснювати аналіз історії розвитку ідей педагогів, науковців, традиції оригінальних систем підготовки вчителя провідними педагогічними навчальними закладами України, доцільно здійснювати періодизацію розвитку національної і зарубіжної освіти **ФК 9** .
- **Здатність до використання прийомів педагогічної майстерності,** прийомів вербальної та невербальної комунікації; вміння вибудовувати педагогічну взаємодію на засадах співробітництва та партнерства; володіння технікою налаштування на педагогічну діяльність та технікою керування психічним самопочуттям; здатність до активного слухання; оволодіння прийомами та методами цілеспрямованого професійного вдосконалення **(ФК 11)** ;

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Викладання курсу ґрунтується на ідеях, принципах, методологічних підходах післядипломної педагогічної освіти, яка є компонентом неперервної освіти і освіти дорослих, зокрема на андрагогічному, акмеологічному та компетентнісному підходах і пов'язаних з ними принципах на основі узагальнення педагогічного досвіду теоретичного і практичного використання сучасних педагогічних технологій в освіті. Формами і методами навчальної діяльності є лекції, семінари, практичні заняття. Передбачається самостійна (індивідуальна та групова) дослідницька діяльність, проведення практикуму, тренінгів, майстер-класів, педагогічної майстерні.

Під час сесії формат очний (*offline / Face to face*), у міжсесійний період - дистанційний (*online*).

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Результати навчання дисципліни «Сучасні технології в освіті» можна вважати задовільними за умов досягнення слухачами **предметних результатів**:

- Здатність розв'язувати проблеми викладацької діяльності, удосконалення змісту, форм, методів навчання шляхом використання можливостей сучасних інноваційних технологій у сфері педагогічної освіти і освіти дорослих (**ПР 7**);
- Здатність розв'язувати проблеми дослідницько-інноваційного характеру у сфері педагогічної освіти і освіти дорослих шляхом організації і участі у проектній діяльності (**ПРН 8**);
- Здатність конструювати педагогічний процес на основі сформованості аналітичних, прогностичних, проєктивних умінь, які опосередковуються змістом і цінностями особистості викладача-дослідника; здатність будувати відносини та партнерство з учасниками освітнього процесу без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб; визначати та задовольняти потреби особистісного та наукового розвитку; реалізовувати ціннісні установки, етичні принципи у процесі професійної комунікації (**ПРН 11**);
- Здатність визначати відповідні завдання викладання і навчання та окреслювати їх таким чином, щоб просувати та трансформувати наукові знання в освітній практиці; визначати, поважати та керуватися етичними, культурними та іншими принципами у викладацькій діяльності (**ПРН 13**).
- Здатність розв'язувати процесуальні проблеми організації навчання у сфері педагогічної освіти і освіти дорослих, що передбачає вміння адаптовувати технології навчання з урахуванням індивідуальних освітніх потреб та розробляти інноваційні технології з метою удосконалення освітнього процесу (**ПР 18**).

Форми і методи діагностики успішності навчання: виконання дослідницьких завдань, творчих вправ, робота в малих групах, підготовка презентації; дискусії, педагогічна майстерня тощо.

ОБСЯГ ДИСЦИПЛІНИ

Загальний обсяг – 30

Кількість годин: лекції – 2, практичні – 8

Вид заняття	Кількість годин
лекції	2
семінарські заняття / практичні / лабораторні	8
самостійна робота	20

ОЗНАКИ ДИСЦИПЛІНИ

Рік викладання	Курс (рік навчання)	Семестр	Спеціальність	Кількість кредитів / годин	Кількість змістових модулів	Вид підсумкового контролю	Нормативна/вибіркова
2020 -2021рр.	II курс	3, 4	011 Освітні, педагогічні науки	1,0	2	залік	нормативна

ПРЕРЕКВІЗИТИ

Ефективність вивчення дисципліни «Сучасні технології в освіті» значно підвищиться, якщо здобувач зацікавлений у пошуку можливості для розвитку професійно значущих знань, умінь і навичок, способів мислення, інших особистісних якостей, а також способу їх використання задля самореалізації особистості як професіонала; має навички самостійної роботи з різними джерелами інформації й використання сучасних освітніх технологій у власній педагогічній діяльності; обізнаний із понятійним апаратом освітнього процесу, базовими методологічними і теоретичними засадами неперервної освіти і освіти дорослих, опанував на рівні магістратури дисципліну «Сучасні технології в освіті».

ТЕХНІЧНЕ Й ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ /ОБЛАДНАННЯ

У період сесії використовується медіапроектор; бажано мати мобільний пристрій (телефон) для оперативної комунікації з адміністрацією, методистом та викладачами з приводу проведення занять та консультацій.

У міжсесійний період комп'ютерну техніку (з виходом у глобальну мережу) та оргтехніку для комунікації з адміністрацією, методистом, викладачами та підготовки (друку) рефератів і самостійних робіт.

ПОЛІТИКИ ДИСЦИПЛІНИ

Положення «Про аспірантуру і докторантуру» в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Положення «Про забезпечення якості освіти в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України», Положення «Про політику академічної доброчесності в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України», Положення «Про порядок реалізації права на академічну мобільність в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України», Положення «Про оцінювання результатів навчання у процесі реалізації освітньо-наукових програм підготовки майбутніх докторів філософії в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України», Положення «Про визнання результатів неформальної освіти у процесі реалізації освітньо-наукових програм підготовки майбутніх докторів філософії в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України» та ін.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ

Тиждень, дата, години	Тема, основні питання	Форма діяльності (заняття) / формат	Матеріали	Література, інформаційні ресурси	Завдання, години	Вага оцінки	Термін виконання
1. Згідно з розкладом	МОДУЛЬ 1. Сутність і особливості сучасних освітніх технологій. Тема 1.1. Педагогічна технологія як система функціонування всіх компонентів педагогічного процесу.	Лекція / Face to face або <i>Online</i>	Презентація, методичні рекомендації; наочність та засоби технічного забезпечення	№1; 11; 12; 13; 14.	2 години. Завдання 1. Розробіть план-сценарій обговорення вирішення педагогічної проблеми, обравши найбільш ефективні сучасні технології. Завдання 2. Здійсніть індивідуальний та груповий аналіз педагогічної ситуації через усвідомлення сутності проблемної ситуації, постановки навчальної проблеми, формулювання проблемного завдання.	Від 1 до 5 балів	Згідно з розкладом (жовтень)
2. Згідно з розкладом	МОДУЛЬ 1. Сутність і особливості сучасних освітніх технологій. Тема 1.2. Класифікація й основні якості сучасних педагогічних технологій	Семінарське заняття / Face to face або <i>Online</i>	Презентація; методичні рекомендації; методичні матеріали, що забезпечують виконання самостійної роботи слухачів; наочність та засоби технічного забезпечення..	№ 4; 6; 7; 12; 19; 20; 22.	2 години. Завдання 1. Визначте різні та спільні погляди на вирішення конкретної педагогічної ситуації. Завдання 2. Виявіть, які з сучасних технологій були найбільш ефективними у вирішенні проблеми. Завдання 3. Дайте опис за основними параметрами однієї із сучасних педагогічних технологій, яку Ви використовуєте у своїй педагогічній діяльності.	Від 1 до 5 балів	Згідно з розкладом (жовтень)
3. Згідно з розкладом	МОДУЛЬ 2. Структура та зміст інноваційних освітніх технологій. Тема 2.1. Інноваційні	Семінарське заняття / Face to face або	Презентація; методичні рекомендації; методичні	№ 2;12;13; 14; 15; 16; 17; 18; 20; 21,22.	2 години. Завдання 1. Розробіть алгоритм використання педагогом на уроках	Від 1 до 5 балів	Згідно з розкладом (квітень)

	технології у загальній та вищій освіті	<i>Online</i>	матеріали, що забезпечують виконання самостійної роботи слухачів; наочність та засоби технічного забезпечення.		(заняттях) проблемно-пошукового, дослідницького, евристичного методів, проблемної ситуації на основі проблемного запитання, кейс-технології, аналізу ситуацій, методу «креативного поля» тощо. Завдання 2. Здійсніть узагальнення правильності вирішення педагогічної проблеми, використовуючи інтерактивні методи. Завдання 3. Підготуйте презентацію власного або групового проекту розробки інноваційної педагогічної технології.		
4. Згідно з розкладом	МОДУЛЬ 2. Структура та зміст інноваційних освітніх технологій. Тема 2.2. Специфіка застосування педагогічних технологій в освіті дорослих.	Практичне заняття / Face to face або <i>Online</i>	Презентація, методичні рекомендації; методичні матеріали, що забезпечують виконання самостійної роботи слухачів; наочність та засоби технічного забезпечення.	№ 1; 5; 6; 11; 12; 17; 18; 20; 21; 22.	2 години. Завдання 1. Виявіть специфіку андрагогічного та акмеологічного підходів до використання педагогічних технологій в освіті дорослих на прикладі професійної діяльності. Завдання 2. Оберіть деякі з відомих інноваційних педагогічних технологій та спробуйте спроектувати її у системі освіти дорослих. Завдання 3. Опишіть приклад використання у власній педагогічній діяльності форм і методів сучасних інноваційних технологій освіти дорослих.	Від 1 до 5 балів	Згідно з розкладом (квітень)
5. Згідно з розкладом	Підсумковий ПРАКТИКУМ	Практичне заняття /	Методичні рекомендації;	№ 3; 4; 5; 8; 9; 12.	Завдання 1. Охарактеризуйте вимоги до якості суб'єкту	Від 1 до 5	Згідно з розкладом

		Face to face або <i>Online</i>	методичні матеріали, що забезпечують виконання самостійної роботи слухачів; наочність та засоби технічного забезпечення.		сучасної технології. Завдання 2. Розробіть дискусію в контексті Вашого дослідження з використанням евристичного методу, який ще називають методом Сократа. Завдання 3. Розробіть алгоритм технології з використанням сучасних проблемних, активних та інтерактивних методів у контексті власного дослідно-експериментального дослідження. Завдання 4. Розробіть низку творчих завдань у контексті Вашого дослідження.	балів	(квітень)
--	--	--------------------------------------	--	--	---	-------	-----------

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИМОГИ

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: колоквиум, тестові та творчі завдання.

Форма контролю: *залік*.

Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100-бальною шкалою, складається з рейтингу з навчальної роботи, для оцінювання якої призначається максимально 60 балів, і рейтингу з атестації (екзамен, залік) – 40 балів.

Критерії оцінювання. Еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми може бути різний, загальну суму балів за тему визначено в навчально-методичній карті. Розподіл балів між видами занять (лекції, практичні /семінарські заняття, самостійна робота) можливий шляхом спільного прийняття рішення викладача і майбутнього доктора філософії на першому занятті.

Рівень знань оцінюється:

«відмінно» - здобувач дає вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді не менш ніж на 90% запитань, виконання завдань є правильним, творчим, демонструє знання матеріалу, проявляє активність і творчість у виконанні індивідуальних і колективних завдань;

«добре» - аспірант володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій і розрахунків, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді, був присутній на лекціях, має тезаурус з основних тем курсу, проявляє активність у виконанні завдань різного типу;

«задовільно»- здобувач дає правильну відповідь не менше ніж на 60% питань або на всі запитання дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, помилки виправляє за допомогою викладача; враховується наявність конспекту, тезаурусу з дисципліни, виконання різних завдань (дослідницьких, творчо-пошукових тощо) групових завдань;

«незадовільно з можливістю повторного складання» - аспірант дає правильну відповідь не менше ніж на 35% питань, або на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, має неповний конспект лекцій, пасивно або негативно проявляє себе у виконанні завдань.

Згідно з Положенням «Про оцінювання результатів навчання у процесі реалізації освітньо-наукових програм підготовки майбутніх докторів філософії в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України» контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль.

При визначенні рейтингу здобувача враховуються бали, які він отримує під час семінарських, практичних занять та за самостійну роботу. Бали за поточну освітню діяльність визначаються як сума всіх отриманих під час навчальних занять балів, розділена на кількість отриманих оцінок та помножена на коефіцієнт 12, що становить не більше 60 сумарної оцінки за результатами вивчення дисципліни. Бали за підсумками проведення заліку або іспиту визначаються як сума всіх отриманих під час навчальних занять балів, розділена на кількість отриманих оцінок та помножена на коефіцієнт 8, що становить не більше 40 балів сумарної оцінки за результатами вивчення дисципліни.

Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання					Залікова робота	Сума
М 1		М2		Індивідуальне завдання		
T1.1	T1.2	T2.1	T2.2		ПП	
5	5	5	5	5	20	100

T1, T2 ... – теми модулів.

Примітка. Отримання 20 балів за індивідуальне завдання є необхідною умовою допуску здобувача до підсумкового контролю.

Оцінка національна	Оцінка ECTS	Визначення оцінки ECTS	Рейтинг студента, бали
Відмінно	A	ВІДМІННО - відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90 - 100
Добре	B	ДУЖЕ ДОБРЕ - вище середнього рівня з кількома помилками	82-89
	C	ДОБРЕ - в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	74-81
Задовільно	D	ЗАДОВІЛЬНО - непогано, але зі значною кількістю недоліків	64-73
	E	ДОСТАТНЬО - виконання задовольняє мінімальні критерії	60-63
Незадовільно	FX	НЕЗАДОВІЛЬНО - потрібно працювати перед тим, як отримати залік (позитивну оцінку)	35-59
	F	НЕЗАДОВІЛЬНО - необхідна серйозна подальша робота	01-34

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Навчання дорослих в умовах формальної і неформальної освіти: теорія і практика: монографія / М.П. Вовк, Л.Ю. Султанова, Н.О. Філіпчук, С.О. Соломаха, Ю.В. Грищенко. – К., 2019. – 498 с. <https://lib.iitta.gov.ua/718748/>
2. Технології професійного розвитку педагогів в умовах формальної і неформальної освіти: практичний посібник / М.П. Вовк, Г.І. Сотська, Н.О. Філіпчук, Ю.В. Грищенко, С.О. Соломаха, Л.Ю. Султанова, Н.С. Гомеля. – К.: Талком, 2019. – 320 с. <https://lib.iitta.gov.ua/718746/>
3. Лук'янова Л.Б., Аніщенко О.В. Освіта дорослих: короткий термінологічний словник / Авт.-упор. Лук'янова Л.Б., Аніщенко О.В. – К.; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2014. – 108 с.
4. Майстер-клас в системі методичної роботи з педагогічними кадрами / А.І. Постельняк. – Кіровоград: Видавництво КОІППО імені Василя Сухомлинського, 2009. – 68 с
5. Творчий розвиток особистості засобами мистецтва: навч.- метод. посіб. / Зязюн І.А., Філіпчук Г.Г., Отич О.М., Соломаха С.О., Вовк М.П., Сотська Г.І. та ін. – Чернівці: Зелена Буковина, 2011. – 280 с.
6. Учитель мистецьких дисциплін у дискурсі педагогічної майстерності: монографія / [І.А. Зязюн, Г.Г. Філіпчук, О.М. Отич та ін.; за наук. ред., передм. і післямова О.М. Отич]. – Бердянськ, 2013. – 340 с.
7. Огієнко О.І. Фасилітація у вимірах педагогічної дії // Психологічні та педагогічні проблеми педагогічної дії: зб. наук. праць: у 2-х ч. – Ч. I / за наук. ред. В.В. Рибалки, Е. О. Помиткіна. – Харків: НТУ «ХП», 2012. – С. 265.
8. Освіта дорослих: теоретичні і методологічні засади: [монографія] / авт. кол.: Лук'янова Л.Б., Сігаєва Л.Є., Аніщенко О.В. та ін. – К.: Пед. думка, 2012.– 420 с.

Додаткова

9. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: навч. посіб. / Авт.: О. М. Пехота, В. Д. Будаєв, А. М. Старєва та ін.; За ред. І.А. Зязюна, О. М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2003. – 240 с.
10. Помиткін Е.О. Створення сприятливої емоційної атмосфери на уроці як чинник успішної професійної взаємодії учителя з учнем // Психологічні та педагогічні проблеми педагогічної дії: зб. наук. праць: у 2-х ч. – Ч. I / за наук. ред. В.В. Рибалки, Е.О. Помиткіна. – Харків: НТУ «ХП», 2012. – С. 318-319.
11. Соломаха С.О. Розвиток педагогічної майстерності викладачів музичного мистецтва та світової художньої культури: посіб. / Світлана Олександрівна Соломаха. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. – 158 с.
12. Технології професійної орієнтації населення в умовах ринку праці: монографія / Н.А. Побірченко, Н.І. Литвинова, В.В. Синявський, О.Л. Мерзлякова, Г.П. Татаурова, Є.В. Єгорова, І.Б. Марченко, А.М.Шевченко, В.В. Кобченко. – К.: Пед. думка, 2011. – 256 с.
13. Технології професійного розвитку педагогів: методичний поради́ник / Упорядники: Тамара Михайлівна Сорочан, Марина Іванівна Скрипник; навч.- метод. посіб.; Держ. вищ. навч. закл. «Ун-т менедж. освіти». – К., 2016. – 231 с.
14. Насімчук А.С. Сучасні педагогічні технології: навч. посіб. – К.: Видавничий центр «Просвіта», 2000. – 386 с.
15. Федорчук В.М. Тренінг особистісного зростання: навч. посіб. / В.М. Федорчук – К.: Центр учб. л-ри, 2014. – 250 с.
16. Скрипник М.І. Інтерактивні технології в післядипломному навчанні: довідник / М.І. Скрипник; НАПН України, ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти». – К., 2013. – 232 с.
17. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник. – К.: ВД «ЕКМО», 2011. – 324 с.

18. Сучасні технології освіти дорослих : посіб. / авт. кол. : Л. Б. Лук'янова, О. В. Аніщенко, Л. Є. Сігасва, С. В. Зінченко, О. В. Баніт, Н. І. Дорошенко. — Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. — 182 с.
19. Мухіна І. Що таке педагогічна майстерня? – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/method/1908/>
20. Мачинська Н.І., Стельмах С.С. Сучасні форми організації навчального процесу у вищій школі: навчально-методичний посібник / Н.І. Мачинська, С.С. Стельмах. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. – 180 с.
21. Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб.: реком. МОН України для студентів магістратури вищ. навч. закладів непедагогічного профілю. – Херсон, 2011. – 608 с.
22. Тренінгові технології навчання дорослих в умовах формальної і неформальної освіти: метод. рек. / [М.П. Вовк, Л.Ю. Султанова, С.О. Соломаха, С.В. Ходаківська]; Інститут педагогічної освіти і освіти імені Івана Зязюна. – Київ, 2019. – 109 с. <https://lib.iitta.gov.ua/718751/>

Затверджено рішенням вченої ради Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (протокол №9 від 30.09.2020 р.).